

Джерело: Письменний В.В. Податкова конкуренція на місцевому рівні // Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період: III міжнар. наук.-практ. конф., 12 трав. 2005 р., м. Хмельницький. – Ч. 1. – Чернівці: Букрек, 2005. – С. 297–300.

В.В. Письменний
Аспірант кафедри фінансів
Тернопільська академія народного господарства

ПОДАТКОВА КОНКУРЕНЦІЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Здійснюючи виважену фіскальну політику місцеві органи повинні докласти щонайбільше зусиль задля покращення соціально-економічного клімату, активізації економічної діяльності, сприяння створенню нових та підтримки діючих суб'єктів господарювання. Не менш важливою постає проблема втримання на відповідній території та запобігання переміщенню уже існуючих платників податків. Адже регіонам з високим податковим навантаженням дуже важко конкурувати із тими, котрі за рахунок низьких ставок податків приваблюють інвесторів, ресурси та капітал. Саме тому, в процесі розвитку демократичних перетворень у нашій державі проблеми податкової конкуренції на місцевому рівні стають особливо актуальними.

На податкову конкуренцію на місцевому рівні впливають різні фактори, серед яких необхідно зазначити: нестабільність та непрозорість податкового законодавства, через що загострюється протистояння між місцевими органами та бізнесовими структурами; складне податкове адміністрування, при якому збільшуються непродуктивні витрати суб'єктів господарювання; відсутність чіткої політики щодо надання податкових пільг, що призводить до нерівномірного навантаження на платників податків; високий податковий тиск, який значно сповільнює розвиток бізнесу.

Варто зазначити, що саме децентралізація податкової відповідальності може викликати викривлення у розміщенні мобільних економічних факторів [1, С.510]. В цьому випадку, суб'єкти господарювання виберуть для здійснення власної діяльності ті територіальні утворення, де податковий тягар буде якнай-

меншим. Критерій відчутності податкового тягаря потребує побудови такої підсистеми місцевого оподаткування, у якій тиск розподілявся б на максимальну кількість платників податків. Сутність даного принципу полягає у тому, що при відсутності усвідомленого обов'язку сплачувати податки, користувачі локальних благ не зацікавлені в фіскальній політиці місцевого самоврядування. Тому даний критерій є одним із ключових для підвищення податкової конкуренції на місцевому рівні.

Необхідно підкреслити, що викривлення у розміщенні ресурсів буде меншим, якщо місцеві податки і збори ґрунтуватимуться на менш мобільних факторах (наприклад, нерухоме майно) [1, С.510]. Свідченням цього може стати запровадження податку на нерухоме майно (нерухомість) саме як місцевого податку. Світовий досвід його справляння переконує про вагомое фіскальне значення у формуванні фінансової бази місцевого самоврядування. А за прогнозними підрахунками Державної податкової адміністрації введення цього податку в Україні дозволить збільшити надходження до місцевих бюджетів орієнтовно на 50% [2]. Теза, стосовно віднесення податку на нерухоме майно (нерухомість) у низку місцевих, має лише теоретичне значення. Адже відповідно до статті 14 Закону України „Про систему оподаткування” даний податок декларативно відноситься до загальнодержавних. виправити фіскальний дисбаланс, а також збільшити наповнення місцевих бюджетів власними фінансовими ресурсами можна лише остаточно прийнявши Податковий кодекс України й закріпивши за місцевим самоврядуванням право податкової ініціативи щодо податку на нерухоме майно (нерухомість).

Потрібно зауважити, що на думку науковців та практиків, диференціація державних податків у різних місцевостях мало впливає на розташування суб'єктів господарювання та податкову конкуренцію на регіональному рівні зокрема [1, С.511]. Основною причиною цього є те, що на них більше чинять вплив інші фактори. Окрім цього, загальнодержавні податки встановлюються не на місцевому рівні й діють на усій території держави. Виключеннями мо-

жуть бути лише вільні економічні зони та території пріоритетного розвитку, яким властиві спеціальні режими оподаткування.

Явище податкової конкуренції може стати причиною певного вирівнювання ставок місцевих податків і зборів у різних адміністративно-територіальних одиницях. В іншому випадку (при великій диференціації ставок податків) може бути присутнім явище міграції капіталу та ресурсів суб'єктів господарювання, і як наслідок – зменшення податкових надходжень до місцевих бюджетів. Місцеві органи повинні оптимально маніпулювати ставками місцевих податків і зборів, пільгами, а також звільняти від оподаткування окремих суб'єктів господарювання. Адже саме кількість, види та ставки податків створюють конкурентну ситуацію в регіонах. Однак, знижуючи ставки місцевих податків і зборів, потрібно враховувати один нюанс: зменшення податкових надходжень у місцеві бюджети не повинне погіршувати рівень суспільних послуг й благ, що надаються на локальному рівні.

Практика справляння місцевих податків і зборів підтверджує їх малоістотну роль у формуванні місцевих бюджетів в Україні. Так, частка в доходах бюджетів різних адміністративно-територіальних одиниць у 2004 році становила близько 2-4% [2]. В окремих бюджетах спостерігалось зменшення обсягу надходжень місцевих податків і зборів у порівнянні з 2003 роком, зокрема бюджетів Харківської (надходження місцевих податків і зборів становили 99% від запланованих), Кіровоградської (99,1%), Чернігівської областей (98,9%) [3]. В цілому ж, серед місцевих податків і зборів найбільше податкова конкуренція виявляється в ринковому зборі, комунальному податку, зборі за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що беззаперечним фактом є те, що сьогодні в Україні потрібно змінити фіскальні параметри підсистеми місцевого оподаткування у напрямі підвищення податкової конкурентоспроможності регіонів. Для створення сприятливого податкового клімату, покращення фінансової бази місцевого самоврядування, потрібно здійснювати виважену фіскальну політику. Адже, саме місцеві податки і збори повинні стати надійним інструме-

нтом регулювання економічного розвитку територій [4, С.236]. У даному випадку велику роль відіграватиме запровадження нових місцевих податків і зборів, що чинять якнайменший тиск на платників податків, а саме: зборів із цільовим використанням одержаних коштів (на прибирання та освітлення вулиць, за збирання сміття, впорядкування парків та зон відпочинку); місцевих акцизів (на тютюнові, алкогольні вироби); податку з осіб, які володіють двома квартирами.

Література

1. Державні фінанси: Теорія і практика перехідного періоду в Центральній Європі / За редакцією Юрая Немеца. – Київ. – Основи, 1998.
2. <http://www.sta.gov.ua/>.
3. <http://www.minfin.gov.ua/>.
4. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). – К.: НІОС, 2000.